

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह राजपत्र अर्नांकित प्रथम श्रेणी पदको खुल्ला
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रूपरेखा :- यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार एक चरणमा परीक्षा लिइने छ :

लिखित परीक्षा	पूर्णाङ्क :- १००
अन्तर्वार्ता	पूर्णाङ्क :- ३०

प्रथम चरण – लिखित परीक्षा योजना (Examination Scheme)

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	समय
सामान्यज्ञान	१००	४०	वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice)	५०X२ = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरण

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता	२०	मौखिक

१. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा अंग्रेजी वा नेपाली अथवा अंग्रेजी र नेपाली दुवै हुन सक्नेछ ।
२. पाठ्यक्रमको एकाइहरूबाट सोधिने प्रश्नसंख्या निम्नानुसार हुनेछ ।

पाठ्यक्रमका एकाइ	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
प्रश्न संख्या	१०	२	३	२	२	२	७	५	७	२	२	२	४

३. वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice) प्रश्नहरूको उत्तर सही दिएमा प्रत्येक सही उत्तर बापत २ (दुई) अङ्क प्रदान गरिनेछ भने गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अर्थात् ०.४ अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
४. यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ (तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा रहेको सम्झनु पर्दछ ।
५. लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
६. पाठ्यक्रम लागू मिति :- २०६२/६/१३ देखि

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी पदको खुल्ला
प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

१. इतिहास

- १.१ इतिहासको परिचय (Introduction to History)
 - १.१.१ इतिहासको अर्थ (Meaning of History)
 - १.१.२ इतिहासका श्रोतहरू (Sources of History)
 - १.१.३ नेपाली इतिहासको काल विभाजन
- १.२ लिच्छविकालीन नेपाली राजनैतिक एवं सामाजिक इतिहास बारे जानकारी
- १.३ पूर्व मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी
 - १.३.१ पूर्व मध्यकालीन नेपाल उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
 - १.३.२ कर्णाली प्रदेशका खस मल्लहरूको संक्षिप्त इतिहास र नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
 - १.३.३ सिमरौनगढका कर्णाटवंशी राजाहरूको संक्षिप्त इतिहास नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
- १.४ मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी
 - १.४.१ मल्लकालीन काठमाडौं उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
 - १.४.२ बाईसे चौबीसे राज्यहरूको संक्षिप्त जानकारी
 - १.४.३ गोरखाको इतिहास, श्री ५ पृथ्वीनारायण शाह र नेपालको एकीकरण अभियान
 - १.४.४ सुगौली सन्धि

२. पुरातत्व

- २.१ पुरातत्व सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- २.२ नेपालका महत्वपूर्ण पुरातात्विक उत्खनन स्थलहरू र पुरातात्विक अवशेषहरू
- २.३ संग्रहालयको परिभाषा, प्रकार र नेपालमा संग्रहालय विकासक्रम
- २.४ पुरातात्विक वस्तुहरूको अभिलेख बन्दोवस्त र संरक्षण

३. नेपालका केही बासिन्दाहरू

- ३.१ नेपालका निम्न जातजातिहरूको बसोबास क्षेत्र, धर्म, संस्कार र रीतिस्थितिहरू बारे सामान्य जानकारी
 - ३.१.१ किराँत
 - ३.१.२ राजवंशी
 - ३.१.३ धिमाल
 - ३.१.४ थारु
 - ३.१.५ नेवार
 - ३.१.६ गुरुङ्ग
 - ३.१.७ मगर
 - ३.१.८ शेर्पा
 - ३.१.९ तामाङ्ग
 - ३.१.१० राउटे

४. हिन्दु धर्म र दर्शन

- ४.१ हिन्दु र बौद्ध दर्शनको उत्पत्ति र विकास
- ४.२ हिन्दु र पाश्चात्य दर्शनका केही मुख्य भिन्नताहरू
- ४.३ वैदिक र उपनिषद् साहित्यहरूको सामान्य परिचय
- ४.४ शैव, वैष्णव, शाक्त, सौर्य, गणपत्य र मष्टोसंप्रदायहरूको उत्पत्ति र विकास

५. बौद्ध धर्म र दर्शन

- ५.१ भगवान बुद्धको जीवनी
- ५.२ बुद्धका उपदेशहरू (चतुआर्य सत्य र अष्टाङ्गिक मार्ग)
- ५.३ निर्वाण एवं बोधिसत्व सम्बन्धी धारणा, बुद्ध धर्मका विभिन्न सम्प्रदाय (हिनयान, महायान, वज्रयान, तन्त्रयान)

- ५.४ उत्तरी नेपालमा बौद्ध धर्मको विकास र सम्प्रदाय
६. **नेपाली सामाजिक व्यवस्था**
- ६.१ बौद्ध मार्गी
- ६.२ शैव मार्गी
- ६.३ वर्ण आश्रम व्यवस्था
- ६.४ हिन्दु र बौद्ध समाजमा प्रचलित संस्कारहरु :- जन्म, नामाकरण, क्षौर, चुडाकर्म, उपनयन, विवाह, अन्त्येष्टि
- ६.५ प्राचीन र मध्यकालीन नेपालमा शिक्षाको विकास तथा प्रचारप्रसार
- ६.६ बज्रयान बौद्ध समाजमा प्रचलित पञ्चदान र अष्टमी व्रत परम्परा
७. **नेपाली मूर्तिकला**
- ७.१ मौर्य, गान्धार, मथुरा, गुप्त, पाल-सेन, कला शैलीको परिचय र नेपाली मूर्ति कलाको विकासमा तिनीहरुको प्रभाव
- ७.२ पूर्व लिच्छविकालको मूर्तिकला र तिनका प्रमुख विशेषताहरु
- ७.३ लिच्छवि र मल्लकालीन नेपाली प्रस्तर, धातु, काष्ठ र मृत्तिका मूर्तिहरुको विशेषता
८. **नेपाली चित्रकला**
- ८.१ नेपाली चित्रकलाको प्रारम्भिक चरणको अध्ययन
- ८.२ राजपुत, मुगल र पहाडी चित्रकला शैलीको परिचय र नेपाली चित्रकलाको विकासमा तिनीहरुको प्रभाव
- ८.३ नेपाली भित्ते चित्र र पौभा चित्रहरुको परिचय
- ८.४ मिथिला चित्रकलाको परिचय र विशेषता
९. **नेपाली वास्तुकला**
- ९.१ नेपाली बहुछाने (Multiroofed) शैलीको मन्दिर वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ९.२ शिखर शैलीका मन्दिर वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ९.३ स्तुप वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ९.४ नेपाली विहार वास्तुकलाका विशेषताहरु
- ९.५ नेपालमा दरबार वास्तुकलाको इतिहास एवं हनुमानढोका, पाटन, भक्तपुर, गोरखा र नुवाकोट दरबारहरुको परिचय र महत्व
- ९.६ परम्परागत नेपाली आवासीय घरहरु, पाटी, धर्मशाला, ढुङ्गेधारा, जलद्रोणहरुको वास्तु स्वरूप बारे जानकारी र परिचय
१०. **नेपालमा प्रचलित लिपिहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी**
- १०.१ ब्राह्मी लिपि
- १०.२ लिच्छवी लिपि
- १०.३ नेवारी लिपि
११. **विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश स्मारकहरु**
- ११.१ विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश काठमाडौं उपत्यकाका स्मारक एवं स्मारक क्षेत्रहरु र लुम्बिनीको परिचय
- ११.२ लुम्बिनी, कपिलवस्तुका महत्वपूर्ण पुरातात्विक भग्नावशेषहरु
१२. **सेवा सम्बन्धी ऐन-नियम**
- १२.१ प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३
- १२.२ प्राचीन स्मारक संरक्षण नियमावली, २०४६
१३. **पथ प्रदर्शन सम्बन्धी जानकारी**
- १३.१ परिभाषा
- १३.२ पर्यटनको विकास र चरणहरु
- १३.३ पर्यटकका प्रकारहरु
- १३.४ शिष्टाचारको महत्व
- १३.५ नेपालमा पर्यटनको विकास

वस्तुगत बहुउत्तर नमूना प्रश्नहरू (Sample questions)

१. तल उल्लिखित कुराहरूमध्ये कुनलाई इतिहासको श्रोत मानिदैन ?

- (क) अभिलेख (ख) वशांवली (ग) उपन्यास (घ) हस्तलिखित ग्रन्थ

सही उत्तर :- (ग)

२. मानांक मुद्रा कुन राजाले प्रचलनमा ल्याएका थिए ?

- (क) मानदेव प्रथम (ख) मनुदेव (ग) अंशुवर्मा (घ) नरेन्द्रदेव

सही उत्तर :- (क)

३. तिरहुतका अन्तिम कर्णाटवंशी राजा हरिसिंहदेवकी रानीले भक्तपुरमा शरण पाएकी थिईन्, उनको नाम के हो ?

- (क) पदुमल्लदेवी (ख) देवलदेवी (ग) नायकदेवी (घ) राजल्लदेवी

सही उत्तर :- (ख)

४. कुन मन्दिर शिखर शैलीको होइन ?

- (क) पाटनको कृष्ण मन्दिर (ख) पाटनको महाबौद्ध मन्दिर
(ग) स्वयम्भुको हारती माताको मन्दिर (घ) स्वयम्भुको प्रतापपुर मन्दिर

सही उत्तर :- (ग)

५. करुवा नाच कुन जातिको परम्परागत नाच हो ?

- (क) तामाङ (ख) गुरुङ्ग (ग) मगर (घ) शेर्पा

सही उत्तर :- (ग)